

Εισηγήτρια: Ηλιοπούλου Λυδία

Ημερομηνία: 16/10/2021

Διαγώνισμα στη Νεοελληνική Γλώσσα και Νεοελληνική Λογοτεχνία

Γ' Λυκείου

I. ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Πλανητική η κρίση της παιδείας

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία, οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρησίμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά-είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου

και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Χρειάζεται να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ο Σωκράτης, που θεωρούσε πως αν δεν ερευνάς τη ζωή σου, δεν αξίζει να τη ζεις, ζούσε σε μια κοινωνία που αγαπούσε τις έντονες συζητήσεις, εξέταζε κάθε επιχειρηματολογία και πλήρωσε με τη ζωή του την εμμονή του στο ιδανικό της κριτικής σκέψης. Σήμερα το παράδειγμά του βρίσκεται στο κέντρο της θεωρίας και της πρακτικής της εκπαίδευσης του πολιτισμού στη δυτική παράδοση. Αν θεωρούμε απαραίτητο όλοι οι φοιτητές να διδάσκονται μια σειρά γενικών μαθημάτων που έχουν σχέση με τις επιστήμες του ανθρώπου, είναι, γιατί πιστεύουμε πως αυτά τα μαθήματα θα τους δώσουν τα εργαλεία να σκέπτονται και να επιχειρηματολογούν οι ίδιοι, αντί να αποδέχονται απλώς την παράδοση και την εξουσία και γιατί θεωρούμε πως αυτή η ικανότητα ορθολογισμού είναι σημαντική σε κάθε δημοκρατική κοινωνία.

Άρθρο της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, διασκευή

II. ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομηματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί

δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κινησθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΙΙΙ. ΚΕΙΜΕΝΟ 3

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Το ποίημα «Τα σκολειά χτίστε» δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νουμάς, το 1910. Την περίοδο αυτή ο Ελευθέριος Βενιζέλος ενδιαφέρεται για την πρόοδο της παιδείας. Το 1910 ιδρύεται και ο εκπαιδευτικός όμιλος, από τους κόλπους του οποίου θα προέλθει το 1917 η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που εισήγαγε τη δημοτική στην εκπαίδευση. Ο Παλαμάς είναι υποστηρικτής του δημοτικισμού. Οραματίζεται μια πνευματική αναγέννηση.

Τα σκολειά χτίστε (απόσπασμα)

Λιτά χτίστε τα, απλόχωρα, μεγάλα,
γερά θεμελιωμένα, από της χώρας
ακάθαρτης, πολύβοης, αρρωσιάρας
μακριά μακριά τ' ανήλιαγα σοκάκια,
τα σκολειά χτίστε!

Και τα πορτοπαράθυρα των τοίχων
περίσσια ανοίχτε, νάρχεται ο κυρ Ήλιος,
διαφεντευτής, να χύνεται, να φεύγει,

ονειρεμένο πίσω του αργοσέρνοντας
το φεγγάρι.

Γιομίζοντάς τα να τα ζωντανεύουν
μαϊστράλια και βοριάδες και μελτέμια
με τους κελαιδισμούς και με τους μόσκους•
κι ο δάσκαλος, ποιητής και τα βιβλία
να είναι σαν κρίνα.

Του τραγουδιού τη γλώσσα αντιλαλώντας,
και τα βιβλία σαν τα τραγούδια να είναι!
Στη γη της ομορφιάς, αρματωμένη
την Επιστήμη, η Ομορφιά, χαρά της!
αρχή σοφίας!

Όπου απλωσιά, όπου ψήλωμα, όπου υγεία,
στα πέλαα ν' αγναντεύουν τα καράβια
και τους αϊτούς να λαχταράν και τ' άστρα
στα ουράνια πλάτια.

Κωστής Παλαμάς, ***Η Πολιτεία και η Μοναξιά***

*μόσκος = **α)** Μόσχος, αρωματική ουσία (σε υγρή ή στερεή κατάσταση)

β) (συνεκδ.) ευωδιά

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε 80-90 λέξεις το περιεχόμενο των παραγράφων 3 και 4 του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να καταγράψετε τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η αρθρογράφος στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1. Ποια είναι η πρόθεσή της; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

B2. α) Ποια η λειτουργία των εισαγωγικών στο παρακάτω απόσπασμα;

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε».

β) Ποια είναι η λειτουργία των παρενθέσεων στο παρακάτω απόσπασμα;

Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.).

Μονάδες 5

B3. *«Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας»:* Να αντικαταστήσετε στο παραπάνω απόσπασμα του Κειμένου 2 τους τύπους του α' πληθυντικού προσώπου με γ' πρόσωπο αντίστοιχα και να δηλώσετε τη διαφορά που προκύπτει στο ύφος.

Μονάδες 10

B4. *«...τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν»:* Πώς αντιλαμβάνεστε το νόημα της παραπάνω περιόδου του Κειμένου 1; Να σχολιάσετε το περιεχόμενό της σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιο είναι το παιδαγωγικό-εκπαιδευτικό όραμα του ποιητικού υποκειμένου στο κείμενο 3; Να απαντήσετε σε 150 λέξεις στηριζόμενοι σε διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Λαμβάνοντας υπόψη τα κείμενα αναφοράς και τις δικές σας γνώσεις και εμπειρίες, να διατυπώσετε τις απόψεις σας σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας για τις ικανότητες με τις οποίες θα πρέπει η παιδεία να εφοδιάζει τους νέους ώστε να ανταποκριθούν στις συνθήκες της σύγχρονης κοινωνίας (350 περίπου λέξεις).

Μονάδες 30